

KRATKI PREDAH**Četvrtak, 19. travnja 1945.**

Pao je već mrak, a spremna je bitnica kod školske zgrade u Podravskoj Slatini još uvijek čekala zapovijed za pokret. Odlučio sam raspodijeliti stražarske dužnosti po uobičajenom dvosatnom slijedu, dok su kočijaši i konjušari ostali kod konja. Sve je naoružanje i streljivo, te osobne stvari bilo natovareno, osim granata, koje će se spremati u topovske lafete neposredno prije izvlačenja topova iz položaja. Kuhari su raspodijelili topli večernji obrok, pa se svaki od nas nakon toga zavukao nekamo da pokuša spavati dok ne dođe na smjenu za stražu. Sa čuđenjem i izvjesnim zadovoljstvom sam jeo ukusno pripremljenu hranu iz pokretne kuhinje. Bitnica je imala nekoliko pokretnih kotlova u kojima se uvijek nešto kuhalo, pa i kada smo mi bili u pokretu. Nisam nikada pitao ili se zanimao gdje su kuhari, i na koji način, nabavljali sve potrebno za prehranu oko 200 vojnika niti u Osijeku, a niti kasnije dok smo bili u pokretu.

S izvjesnom zabrinutošću sam promatrao poprilično korištenje alkohola počevši od jeftinog vina, pa do teških pića kao šljivovica koja je sigurno bila manje opasna, nego li loše rakije od kukuruza, repe ili krumpira. Posljednje su uvijek bile na brzinu i vrlo loše destilirane, pa je postotak metilnog alkohola bio po život opasan. Uglavnom se dosta pilo uz svaki topli obrok, pa sam zapovjedio topovođama da straže, odnosno topnici na dužnosti, moraju biti trijezni za vrijeme smjene. To je možda bilo lakše zapovjediti nego li se toga držati, ali sam ja na to naročito pazio, pa su bar topnici bili svjesni moje redovite kontrole kada sam bio na dužnosti. Jasno, sada je u pokretu to bilo mnogo teže provesti.

Proljetna je noć bila blaga, a lagani je povjetarac donosio miris svježih porane ili drljane zemlje. Pošao sam na svoj prvi obilazak straže oko topova, dok su Greglove straže bile porazmještene nešto podalje od samih topova kako ne bi došlo do razmimoilaženja u vršenju dužnosti. Povremeno bi se čuo po koji pojedinačni puščani hitac ili kraći rafal strojnice nekoga na straži, možda iz dosade ili uobrazilje. U daljini uzdigla bi se po koja svjetleća raketa koja je više podsjećala na vježbanje nego stvarnu potrebu. Obilazeći tako topove zadržavao bih se i razgovarao s topnicima na straži pa i s Mirom i Viragom koji su me pratili.

Sve ih je morila pomisao što će biti s nama u skoroj budućnosti. Gdje li ćemo biti kada jednom završi ovaj rat? Mnogi su me pitali kome ćemo se morati predati i kako daleko ćemo tada biti od naših domova. Hoće li do predaje doći još na hrvatskom području ili će se to dogoditi Bog zna gdje na zapadu? Općenito sam kod svih sugovornika primijetio, kao i kod samoga sebe, da se ponajviše boje pasti u rusko zarobljeništvo iz kojega je malo tko očekivao da će se ikada vratiti živ. A što će se dogoditi ako nas zarobe partizani uz put ili

se moramo jednom predati Jugoslavenskoj armiji? Pored sve te nagomilane mržnje i želje za osvetom zbog više godina patnji i opakosti teško je bilo očekivati da će crveni poštedjeti život zarobljenih Hrvata. Pokušavao sam sebi dozvati u pomoć činjenicu da smo mi svi pripadnici jedne redovite vojske, doduše za Jugoslavensku armiju neprijateljske, ali se sa zarobljenicima mora postupati prema ženevskoj Konvenciji o ratnim zarobljenicima.

Bila je već prošla ponoć kada se odjednom iz mraka pojavi satnikov dojavnik donoseći zapovijed za pokret. Nismo mogli koristiti električno svjetlo, a zapovjedbno je da ne palimo petrolejke. U bitnici smo imali nekoliko baterijskih svjetiljki koje smo čuvali za topovođe ako bi u iznimnom slučaju morali borbeno djelovati u noći. Izvjesno je vrijeme trajao metež i jurnjava u svim smjerovima, sve dok se nisu spavajući topnici razbudili, te krenuli na svoja mjesta. Konjušari su u međuvremenu imali pune ruke posla sa zauzdavanjem i smirivanjem konja, a da pri tome ne zamrse ili spletu jarmove s konopima i to sve u mrklom mraku. Jasno, tu i tamo čula se koja glasna kletva ili povik od bijesa ili straha - tko bi to mogao znati u takovom času.

Ja sam se požurio do zapovjedničkih kola za koja je već bio privezan osedlani Zorkov konj. Odatle sam nadzirao izvlačenje topova iz položaja, te njihovo ovješanje na lafete s upregnutim rudnim parom konja. Potom su topovima prišle prednje dvije sprege te su dovukli topove pored lafeta s dopunskim streljivom. Sve su pripreme bile završene za pola sata i sada su momčadi posjedale blizu topova, a konjušari i jahači smirivali konje kako je tko znao. Bio je još mrak, dosta iza ponoći, kada se do nas dovezao zapovjednik u svojim kolima. Nisam vidio satnika cijelo vrijeme od kada je bitnica bila u položaju kod škole u Podravskoj Slatini. Samo je Vlatko povremeno dolazio u obilazak vojnika iz Greglove satnije, dok ga je bitnica manje zanimala. Nitko od nas u bitnici nije znao gdje su se njih dvojica smjestila u gradu, odnosno jesu li bili blizu zapovjedništva Zdruga. Postojala je telefonska veza sa Zdrugom, ali jedva da je ikada bila korištena. Negdje je u noći ta veza bila prekinuta bez ikakve najave što je bio sigurni znak da ćemo uskoro opet krenuti s neodređenim ciljem.

“Podnesi izvješće, zastavniče, sada molim!” bile su riječi zapovjednika kada je sišao s kola dok sam mu se ja približio. Satnika je manje zanimalo što se događa u borbenom dijelu bitnice, dok je više pažnje posvećivao opskrbi i pričuvama. Posljednje su bile glavna Greglova briga, dok smo se mi zastavnici “žutokljunci” uglavnom petljali oko topova. Začudio me je satnikov upit, čiji je ton bio neljubazan unatoč riječi “molim”, pa sam odgovorio kratko i vrlo odrješito: “Bitnica spremna za pokret kako je zapovjedbno, satniče!” Na to je slijedio brz odgovor: “Dobro! Jesu li konjski spregovi ispravno zauzdani? Jesu li pregledani svi spregovi, zastavniče?” Opet to suviše pitanje, pa sam mu ovaj put odgovorio nešto više pojašnjavajući glasom: “Svi su topovi ovješeni i konji su upregnuti. Streljivo je u lafetima dopunjeno i konji su upregnuti. Topovođe su provjerili spregove i ormu kasno navečer prije mraka”.

Možda moj izvještaj nije bio baš po propisu, ali sam nastojao dovoljno opisati stvarno stanje bitnice. “Nadam se da konji nisu ožvaljeni čekali kroz cijelo to vrijeme?” uslijedilo je satnikovo pomalo podmuklo pitanje kao da je tražio

neku pogrešku. "Sigurno ne, satniče. Za to su odgovorni konjušari." U mraku nisam mogao vidjeti zapovjednikov izraz, ali je odgovor zazvučao osorno: "Nešto manje drsko, zastavniče, hajde sada. Čuo sam da si izgubio svog konja kod Našica. Uzmi konja tvoga druga koji je dezertirao. Jesi li otprije znao što će Zorko učiniti?" Aha, pomislih, odatle puše vjetar, pa požurih s odgovorom: "Ne, satniče, jer sam smatrao da je Zorko postupao po vašoj zapovijedi kod susreta prije Feričanaca. Ja sam postupio prema tome i nastavio hodati do bitnice."

Bilo je prvi put da je zapovjednik spomenuo Zorkovo nepovjerenje, ali o tome više nije nikada razgovarao sa mnom - tek tri mjeseca kasnije pri sasvim drugim okolnostima. Je li se odnos satnika prema meni zbog toga možda promijenio ili mi se to samo učinilo? Kroz mrkli mrak se tada javi satnik: "Dobro, zastavniče, izdaj zapovijed bitnici za pokret. Topovi krenu na čelu kolone, a slijediti će ih kola sa streljivom. Gregl će preuzeti zapovjedništvo nad ostalim kolima i činit će začelje kolone. Ne želim više da itko dezertira. Jasno?" - "Na vašu zapovijed, satniče, bitnica će odmah krenuti." - "Oh, opet jedna od tvojih tvorevina. Kada ćeš konačno naučiti hrvatske zapovijedi?" Uh, pomislih, opet brbljam ne razmišljajući dovoljno, pa sam s mukom u te sitne noćne sate odgovorio što kraće: "Jest, satniče! Bitnica naprijed marš!" čini se da je zapovjednik bio zadovoljan time, pa nastavi miroljubivijim tonom: "To već zvuči znatno bolje. Uzjaši konja i pazi da ne zapne u tom mraku. Nema potreba za žurbom, ali ne pravite previše buke prolazeći kroz mjesto. Nećemo ići daleko!" S tim se riječima satnik oprostio uputivši se do svojih kola te nestane u mraku odakle je došao.

Krenuo sam natrag do topnika koji su me čekali razmišljajući o satnikovom posjetu te o načinu kako je sa mnom razgovarao. Jesam li slučajno nazreo nešto više prijateljski ton u njegovom glasu? Čudno, Vlatko nije došao s njim, što me je malo začudilo, jer je Gregl bio određen da čini zalaznicu bitnici. Pozvao sam k sebi zapovjednike vodova i sve topovođe, pa sam izdao potrebne zapovijesti dok me je Gregl promatrao iz neposredne blizine pri slabom svijetlu plavkasto zaslonjene karbidske lampe. Kada su se topovođe i vodnici razišli k svojim odredištima prišao mi je Gregl, te nakon pozdrava nastavi: "Zastavniče, čini mi se da ste izrasli u pravog profesionalca. Vrlo dobro! Brinite se samo za topove i lafete sa streljivom dok ću ja nadgledati ostatak transporta iz zalaznice. Ne brinite se!"

Bio sam malo zatečen Greglovom pohvalom, pa dodah: "Dobro je, stegovni! Želio bih predvoditi bitnicu u kolima, pa pošaljite jedna k meni u prolazu. Ne poznajem još Zorkovog konja pa ga ne bih htio upoznavati jašući u mraku." - "Jest, zastavniče, dobro je to! Sprege su dobre u obojima bitničkim kolima, pa neka druga slijede iza topova." Greglov mi se je prijedlog svidio pogotovo što nisam morao jahati konja koji je bio nešto viši od Zelenka, ali ne baš pravi jahaći konj. Nije prošlo dugo, stigla su kola s Viragom za uzdama dok je "Kestenko" - tako se zvao Zorkov konj - bio vezan iza kola. Uspeo sam se na kola i odatle izdao zapovijed bitnici da krene. Na čelu kolone prošli smo kroz centar Podravske Slatine, te krenuli glavnom cestom prema Virovitici. Tek što smo bili izvan mjesta pojavilo se bljedilo iza naših leđa. Čula se je samo škripa, željezom okovanih, kotača topova, te odjek konjski kopita na

kamenom makadamu ceste. Primijetio sam, s izvjesnim čuđenjem, da je bitnica bila sama krećući se cestom prema zapadu. Sjedio sam udobno na sjedalima pored kočijaša kola koja je Virag izabrao za zapovjednika u bitnici. Kola su bila nešto bolja od običnih seljačkih, sudeći po okovu i kotačima, te kočijaškom sjedalima s jastukom pernatim. U kolima su se nalazile moje stvari uz Viragove, dovoljno hrane za slučaj nužde i za konje, dok je pod pokrivačima bilo skriveno nešto lakšeg pješackog oružja da ih Gregl ne bi našao.

Prošli smo kroz Sladojevce bez zaustavljanja na cesti koja je u dva navrata križala željezničku prugu za Viroviticu. Konji su uvijek bili nemirniji kada su prilazili pruzi, te koračali preko tračnica, vjerojatno zbog drugačijeg odjeka kopita i zvuka kotrljanja kotača. Taj nas je nemir konja probudio iz drijemeža izazvanog, inače monotonim, kretanjem kolone. Stigli smo u Cabunu bez zaustavljanja prevalivši oko 17 km od Slatine, kada se počelo razdanjivati, ali je iz oblaka počela padati lagana travanjska kiša. Dobro je, pomislih, bar nećemo imati brige zbog zrakoplova. Na cesti je i dalje jedva bilo prometa dok su mještani Cabune promatrali okonjenu bitnicu u prolazu s nešto nevjerice. Pučanstvo je znalo da Nijemci imaju motoriziranu vuču za teško naoružanje, kao npr. haubice, što je bilo u redu tako dugo dok je bilo goriva za vučne strojeve. Mislio sam da je konjska vuča pouzdanija u okolnostima i prilikama u kojima se mi sada nalazimo.

Došao sam na čelo bitnice cestom, nakon što smo prošli Cabunu, pa sam potražio kartu područja kojim smo se kretali. Nedaleko pred nama bilo je Suhopolje s više križanja cesta od kojih jedna vodi južno prema Daruvaru, dolinom rječice Breznice između Papuka i Bilogore. Sljedeće križanje važnijih cesta je u Virovitici oko 13 km pred nama odakle jedna cesta vodi na sjever preko Drave do Barcsa. Sigurno nećemo ići prema Dravi, jer je most tamo razoren nakon teških bitki koje su vodili domobranci zimus. Rusko ili bugarsko topništvo nije do sada djelovalo preko Drave i nisam očekivao da nam sa sjevera prijeti opasnost, osim one od JAK-ova. Pitao sam se zašto nas Crveni ne napadaju sa sjevera preko Drave? Na to pitanje nije bilo odgovora. Na jug iz Virovitice vodi cesta prema Grubišnom Polju i Daruvaru s usponima preko istočnih padina Bilogore. Tamo bi možda mogli stati negdje uz cestu i postaviti topove za osiguranje povlačenja hrvatske vojske - razmišljao sam dok su kola drndala cestom ustaljenim ritmom.

Nakon sat-dva smo opet jednom prešli željezničku prugu, te ostavili odvojak ceste na lijevo prema Pčeliću, pa mi je odlanulo da nećemo skrenuti za Daruvar. Razdanilo se potpuno, a oblaci se razrijedili, pa je bilo krajnje vrijeme da se pojača motrenje eventualnog približavanja zrakoplova. Treba povećati razmak između topova i kola sa streljivom, pa sam zapovjedio mom kočijašu da krene u lagani kas, te dao znakom uputu topovođama da učine isto. Kada je već bitnica ubrzala, odjednom meni u susret stiže jahač u punom trku, te hitro stane pored kola da mi prenese obavijest. "Zastavniče, kamo žurite? Samo nekoliko stotinjak metara naprijed, skrenite na lijevo. Vidjet ćete tamo podalje veliku kapiju koja vodi do velikog dobra. Sigurno ćete primijetiti tu zidanu kapiju s lijeve strane ceste!"

Nije bilo vremena osedlati Kestenka, pa sam ostao na kolima i odatle vodio bitnicu laganim kasom sve do ulaska kroz kapiju na poljoprivredno dobro. To dobro je bilo u neposrednoj blizini naselja Suhopolje oko 11 km udaljeno od Virovitice. Bio me je obuzeo čudan osjećaj kada smo se približavali tom velikom dobru smještenom na manjoj uzvisini. U mašti su mi se pojavile slike uspomena iz djetinjstva na dane provedene u posjetima takovim dobrima koja su sva nastala još prije 1. Svjetskog rata. Vlasnici tih dobara su bili što hrvatski, što mađarski, veleposjednici, djelomično potomci plemićkih staleža. Poslije 1918. ta su dobra bila rasprodana ili uzeta pod najam od osoba lojalnih režimu Kraljevine Jugoslavije.

Ta su velika poljoprivredna dobra bila manje-više samostalna što se tiče opskrbe namještenika i radnika, te njihovih obitelji prehrambenim proizvodima. Dobro je imalo više raznih radionica za popravak opreme, te izradu predmeta za opće potrebe u domaćinstvima na dobru. Za pogon je ponajčešće korišten parni lokomobil koji je preko svog zamašnjaka s transmisijskim remenom okretao dugu osovinu na koju su bili priključeni, pomoću pogonskih remena, strojevi u kovačnici, kolarnici, razne sjeckalice itd. Tim se pogonom pokretao katkada strujni generator, pa su tako neka dobra imala struju za rasvjetu. Nažalost, napon je struje bio dosta neujednačen zbog neravnomjernog okretanja lokomobila. Zbog toga je električno svjetlo dosta titralo, ako se nije napajalo iz akumulatorskih baterija, što je tada još bilo vrlo rijetko naći na poljoprivrednim dobrima. Pored zgrade s lokomobilom i skladišta za gorivo (cjepanice, kukuruzni klipovi, razne biljne stabljike i dr.), bila je oveća jama s vodom, a ručna vatrogasna pumpa se redovito nalazila blizu lokomobila.

Izgledi da će bitnica biti smještena na takvom dobru bili su ohrabrujući, jer ćemo moći popuniti zalihe u hrani, pogotovo za konje, te izvršiti prijeko potrebne popravke u kovačnici kao i novo potkivanje konja. U tom me je razmišljanju prekinuo Vlatko povikom: "Gle, gle kako časnik predvodi bitnicu u seljačkim kolima. Stoj, zaustavi se, Zvonko, ne idete dalje!" Vlatko nas je dočekao iza velikih vrata nadsvođenih lukom od opeka na ulazu u prostrano dvorište oivičeno debelim i poviškim zidom od opeke. Njega je poslao zapovjednik zdruga da pronađe podesno mjesto za bitnicu koja je trebala odavde podržati obranu Virovitice. Vlatko nije mogao pronaći podesnije mjesto za bitnicu.

"Gdje ću s topovima? Gdje će biti borbeni položaj?" upitao sam Vlatka nakon što sam sišao s kola razgledavajući veliko dvorište sa štalama i više niskih zgrada smještenih oko dvorišta osim uza zid s glavnim ulazom. Vlatko me je uputio: "Provezi bitnicu kroz onaj širok prolaz nasuprot nama i kada izađeš van primijetićeš oveću ravnu livadu na kojoj možeš smjestiti topove s dovoljno razmaka. Od tamo ćeš moći vidjeti nekoliko crkvenih tornjeva, pa izaberi onaj koji će vam biti najpovoljniji za posredno gađanje u jugoistočnom smjeru. Ne vjerujem da ćete ovaj put morati gađati neposredno. Žao mi je zbog onoga što se zbilo u Podgoraču."

U međuvremenu su oba topnička voda stigla u prostrano dvorište, pa sam se požurio do svoje kočije da stignem na čelo kolone. Počela je opet padati laka

kišica koja je površinu dvorišta popločenom pečenom ciglom učinila klizavom. Konji su krenuli u kasu, pa je buka kolskih kotača rastjerala kokoši koje su čeprkale po dvorištu na sve strane. Psi su lajali, dok su ljudi izlazili vidjeti što se to događa pred njihovim vratima, snebivajući se metežom u dvorištu koje se sve više punilo vojnicima i teškim oružjem. Prošao sam kroz druga velika vrata napustivši dvorište slijedeći cestu koja je vodila lagano uzbrdo kroz nešto nalik parku s visokim drvećem. Uskoro sam stigao do jedne veće čistine s livadom koja se lagano spuštala prema oranicama na laganoj nizbrdici. Izašavši iz parka spazio sam drveni toranj s desne strane, koji je služio kao osmatračnica za lovce. S tornja se pružao izvrstan pogled na livadu i podalje oranice, ali je livada bila djelomično oivičena šumom pa je lovac mogao odavde neviđen vrebati divljač kad iziđe iz šume.

Nisam mogao poželjeti bolji položaj za topove odnosno za eventualno motrenje s tornja. Dočeka sam dojavnike, pa sam ih uputio da polože telefonski kabel do položaja isturenog osmatrača. Vlatko je izabrao mjesto na rubu šume koja je zatvarala neposredni pogled na livadu s istočne strane. Stigli su topovi, pa sam ih razmjestio na oko 30 metara razmaka uz rub šume između stabala na zapadnoj strani livade. Tamo smo mogli topove dobro prikriti i pružati zaštitu od eventualnog napada iz zraka. Topove se jedva moglo zamijetiti, unatoč, netom iskopanih, niskih bedema ispred štitova koje su zatim pokrili zelenilom. Jedini je nedostatak tako razmještenih topova bio da su mogli usmjeriti svoje cijevi samo prema jugo-istočnom smjeru. Viragov je prvi vod bio blizu šume-parka da se može brzo premjestiti na rezervni položaj odakle bi topovi mogli neposredno gađati prema jugu, dakle skoro pod pravim kutom prema cijevima drugoga voda. To nije bio školski primjer razmještanja haubica, kako su nas to učili njemački instruktori, a to znači sva četiri topa u jednoj liniji. Pod ovim okolnostima nije bilo uputno sve topove smjestiti u jednu liniju zbog zaklona među drvećem jer je livada bila na padini, te otvorena s južne strane.

Nitko se nije zanimao što činim ovdje na položaju, a ja sam pak bio svjestan da je to sigurno najbolje što se moglo učiniti. Topovske su lafete ostale u blizini topova skrivene u šumi, pa su konjske zaprege napustile položaj vrativši se do Štala. Potom sam uputio osmatrača da na karti odredi položaj te da sve cijevi usmjeri na istok pomoću kompasa. Nakon toga je premjerom odredio naš položaj prema jednoj markantnoj zgradi ucrtanoj na karti koja se nalazila dobro vidljiva nešto više na jugu. Odlučio sam da ovaj put ne uzmem crkveni toranj kao stožernu točku za usmjeravanje topova kako je to predložio Vlatko zbog jednog neugodnog iskustva s crkvenim tornjem u Osijeku.

To neugodno iskustvo smo Zorko i ja doživjeli s tornjem crkve sv. Petra i Pavla u Osijeku. Bitnica je koristila visoki toranj kao stožernu točku za usmjeravanje cijevi kada je bitnica bila u položaju kraj Vinkovačke ceste. Zorko je iz osmatračnice u sobi hotela Royal zapovjedio da drugi top otvori vatru na bunker u smjeru cijevi usmjerene na crkveni toranj. Upozorio sam Zorka na tu činjenicu i da ćemo koristiti najveće punjenje, što znači da granata leti s najnižom putanjom. On je toliko požurivao otvoriti vatru, pa je, nakon nekoliko sekundi što sam dojavio da je granata ispaljena, nervozno upitao: "Hej, zašto ne pucate? Nisam vidio gdje je pala granata. Ponovi s istim

podacima, ali ovaj put s ispravnom granatom!" Granata je bila ispravna i vrlo točno usmjerena na cilj tj. u toranj gornjodravske crkve. Ja sam dvogledom iz daljine od oko 2,5 km vidio oblak dima oko tornja što sam odmah javio Zorku. Kasnije smo vidjeli da je granata pogodila jugoistočni ugao tornja u visini sata i na sreću nije bilo važno za sigurnost tornja, kako se to brzo ispostavilo.⁴

Moj je momak doveo osedlanog Kestenka, pa sam ga zajahao da obiđem livadu u namjeri da provjerim uređenje osmatračnice. Telefonski je kabel već bio položen i veza uspostavljena s bitnicom na drvenom tornju. S ovog isturenog položaja na rubu šume lijepo se vidjela nizina i dio ceste prema Pčeliću i dalje na istok prema Cabuni. Sada je bilo mnogo više prometa na cesti koji se, rekao bih, isključivo kretao prema Virovitici. Nakon što sam rasporedio stražarske dužnosti odjahao sam natrag koristeći priliku da upoznam Kestenково ponašanje. Bio je užitak jahati što kasom što trkom niz padinu i onda natrag kroz park u veliko dvorište očekujući da ćemo ovdje sigurno naći udobno prenoćište. Sigurno je da na takovom velikom dobru postoji negdje velika stambena zgrada bivšeg vlasnika koju nisam primijetio kada smo projurili kroz dvorište. Stvarno, tamo sa strane i malo skrivenu u parku spazio sam poveliku kuću prije nego li sam došao do dvorišta s ostalim privrednim zgradama dobra.

Skrenuo sam Kestenka prema kući gdje sam naišao na zapovjednika koji me je dočekaо ugodnom viješću: "Dobro došao u naše novo boravište. Moj će vam momak pokazati sobu s pravim krevetom tamo u gospodarskoj zgradi. Nadajmo se da nas partizani neće spriječiti." - "Hvala vam na dobroj vijesti. Vratit ću se ovamo čim još jednom pregledam položaj i izdam potrebne zapovijesti" pozdravih satnika i već sam htio uzjahati kada se ponovo javi satnik: "U redu! Nadam se da to neće opet biti na onim strelovitim kolima. Pobjao sam se da ćete nekoga pogaziti kada ste onako uletjeli u dvorište malo prije. Srećom, nitko se nije javio da je ozlijeđen." Da, to je bilo dobro poznato satnikovo peckanje što me sada više nije smetalo. Nakon što sam obišao položaj, što sam vjerojatno učinio samo da mogu još malo jahati Kestenka, vratio sam se do gospodarske zgrade gdje se našlo više privezanih konja za, u zid ugrađene, alke.

Među privezanim konjima bio je i Greglov čvrsti bosanski konj, pa kada sam sjahao pojavi se odnekuda njegov vlasnik tj. naš stožerni dočasnik. "Zastavniče, vaša je soba u potkrovlju s pogledom na livadu odakle ste došli. Hoćete li da vam unesemo stvari tamo?" - "Ne, hvala, nemam ih ovdje. Stvari se nalaze još u kolima." Gregl me je obavijestio da je u okruženju oko bitnice razmjestio svoje vojnike s teškim strojnicama i bacačima. Čak mi je dao kompliment, jer sam uspješno smjestio topove tako da ih se niti sa zemlje ne može lako otkriti. Zajašio sam Kestenka i vratio se u privredno dvorište dobra gdje je sve vrvilo od vojnika i radnika s dobra, konja i raspregnutih kola. Najveću su skupinu činili konjušari s konjima koji su se okupili oko kovačnice odakle se čulo glasno potkivanje. Iz više je dimnjaka već izlazio gust dim koji se miješao s mirisima pripremanja hrane. Uvjeren sam bio da su naši kuhari i snabdjevači već temeljito brstili po skladištima dobra da bi dopunili zalihe i

⁴ Toranj gornjodravske crkve sv. Petra i Pavla doživjet će mnogo više pogodaka pedesetak godina kasnije. Prije opisano oštećenje postoji i danas kao jedino s južne strane tornja.

priredili nekoliko dobrih obroka za ogladnjele vojnike. Čudno da me više nije smetala činjenica, da se nalazimo na tuđem vlasništvu i da se ponašamo kao da to nama pripada. Vjerojatno je tome bio razlog to što se pročulo da Crveni neće poštivati privatno vlasništvo, pogotovo ako je pripadalo buržoaziji i kulacima.

Mirisi iz kotlova ili iz kuhinje negdje na dobru podsjetili su me da sam jako ogladnio. Čemu sam, zapravo, još jednom otišao na obilazak položaja i to na vlastitu inicijativu? Zašto sam se odjednom toliko založio za taj posao? Jesam li to učinio iz vlastitog poriva ili možda da skrijem svoj strah pred nepoznatom budućnošću? Zaključio sam da je sve što činim na kraju krajeva zbog poriva za samoodržanje. Jahanje na Kestenku je bio pravi užitak pogotovo u slobodnom trku na livadi ispred položaja. Gladeći konjsku grivu pitao sam poluglasno: "Kestenko, što li nam donosi budućnost? Hoćemo li oba preživjeti?" U tim mislima spazio sam Viraga koji mi je rekao da je dao odnijeti moje stvari u veliku kuću. Predao sam mu Kestenka da ga odvede u štalu, pa sam krenuo pješke do sobe gdje me je, navodno, čekao pravi krevet. U prolazu kroz lijepo uređeno kućno predvorje sretne me zapovjednikov momak s porukom, da me satnik poziva na zajednički ručak u blagovaonici. Zahvalio sam na pozivu s napomenom da bih se prvo želio oprati od dnevne prljavštine te konačno obrijati u miru.

Našao sam sobu koja mi je bila dodijeljena s mojim stvarima poredanim pored povećeg svježeg presvučenog kreveta. U jednom kutu sobe su bila vrata koja su vodila u pravu kupaonicu s kadom i bakrenom peći s toplom vodom. Oh, kakovog li užitka nakon samo šest dana s toliko uzbuđenja i teškoća. Pustio sam vodu u kadu i skinuo sa sebe sve preznojeno i smrdljivo, ušao u kadu i uživao u toploj kupki. U mislima sam se sjetio kako smo učili napamet riječi Fausta koje će biti za njega sudbonosne: "Verweile doch! Du bist so schön!"⁵ Hoću li svršiti kao Faust poslije ovog užitka? Kada ću se slijedeći put moći okupati u toploj vodi?

Kaciga njemačkog tipa i kapa vojnika Hrvatskih oružanih snaga (HOS).

* * * * *